

Πώς ο καταναλωτικός πολιτισμός αντιστρατεύεται τον Πνευματικό πολιτισμό; (Αθανάσιος Κολιοφούτης, Δρ. Θεολογίας - Εκπαιδευτικός)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

(Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=166036>)

Και ενώ οι εκ των προγόνων μας παραδόσεις της αυτάρκειας και του μέτρου θα μπορούσαν να μας «φρενάρουν» και να μας οδηγήσουν σε μείωση, όχι των βασικών αναγκών μας αλλά έστω, του υπερκαταναλωτικού φρονήματός μας, εμείς επιλέξαμε την καταδικαστέα και για τους Πατέρες εύκολη λύση του δανεισμού (Μαντζαρίδης, 2014), προκειμένου να θρέψουμε τα υλιστικά μας όνειρα και να αποκτήσουμε ένα μεγαλύτερο σπίτι, ένα καλύτερο αυτοκίνητο, μία όχι πιο ωφέλιμη αλλά σίγουρα πιο επικίνδυνη, όπως αποδείχθηκε, ζωή.

«Η συνεχής βελτίωση των εισοδημάτων και η ευχερέστερη πρόσβαση στον δανεισμό επηρέασαν καθοριστικά την καταναλωτική συμπεριφορά», που αυξάνονταν σταθερά και ανεξέλεγκτα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014, σ.23). Είναι εξάλλου δεδομένο ότι «όταν μια χώρα δανείζεται από το εξωτερικό, τότε καταναλώνει περισσότερο απ' ο, τι παράγει» (Βαγιανός, et. al., 2010, σ.7) Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος επισήμαινε τα πνευματικά αίτια της κρίσης στο μήνυμά της προς τον λαό. Σε μια προσπάθεια αυτοκριτικής αναδεικνυε το μέγεθος της ευθύνης της κοινωνίας. Έκανε λόγο για όλους αυτούς που «λειτουργήσαν ανεύθυνα. Για όλους όσους παραδοθήκαν στην ευμάρεια, στον εύκολο πλουτισμό και στην καλοπέραση, επιδοθήκαν στο εύκολο κέρδος και στην εξαπάτηση. Δεν προβληματίστηκαν για την αλήθεια των πραγμάτων» (Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, 2010).

Ο λόγος του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, όπως αποτυπώνεται στα ποιήματά του, βάζει το δάκτυλο «επί των τύπων των ήλων». Αναδεικνύει τις αιτίες της κρίσεως και προτείνει έναν άλλο τρόπο ζωής, που μπορεί πράγματι να απεγκλωβίσει τον άνθρωπο από το υπαρξιακό αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει. Στον άνθρωπο του σήμερα, που αρέσκεται να βρίσκει το νόημα της υπαρξιακής ολοκλήρωσής του στην ατομικιστική αλαζονεία του, τα λόγια και οι νουθεσίες του αγίου είναι ενδεικτικά: *«Μην επιθυμείς να νικάς σε όλα και πάντα. Καλύτερα να νικιέσαι έντιμα παρά να νικάς άτιμα· νικημένος δεν είναι αυτός που ξαπλώνεται κάτω.....[1]».*

Για τη μετάβαση στο νέο τύπο πολίτη, που θα καταστεί φορέας ενός άλλου ήθους και μιας άλλης νοοτροπίας, που θα προτάσσει το εμείς έναντι του εγώ, απαιτείται συστράτευση όλων των πνευματικών ταγών της κοινωνίας μας, ακαδημαϊκών δασκάλων, εκπαιδευτικών, διανοούμενων, κληρικών και άλλων (Θερμός, 2016).

Ο ρόλος των ποιμένων στην οικονομική και ηθική κρίση

Οι ποιμένες καλούνται να διαδραματίσουν τον δικό τους ρόλο, καταθέτοντας τη μαρτυρία τους στη σύγχρονη, περίπλοκη και ακατανόητη πολλές φορές μετανεωτερική κοινωνία μας. Καλούνται να καταστούν όχι ουραγοί αλλά ηγήτορες του σώματος της Εκκλησίας και μιμούμενοι το παράδειγμα των Πατέρων της Εκκλησίας να αναδειχθούν σε φωτεινά παραδείγματα, που θα φωτίσουν τους σκοτεινούς δρόμους της ζωής των πιστών. Φυσικά η ποιμαντική εφαρμογή όλων των παραπάνω πτυχών συνιστά ένα ακανθώδες θέμα που χρήζει συστηματικής διερεύνησης. Απαιτείται ποιμαντική αξιολόγηση όλων των παραμέτρων της σύνθετης κοινωνικής πραγματικότητας, στο πλαίσιο της οποίας τα μέλη της ζουν, κοινωνικοποιούνται και αναπτύσσονται, και ποιοτικό συσχετισμό αυτών των κοινωνικών χαρακτηριστικών μ' αυτόν τον νέο τύπο πολίτη που ευαγγελίζεται και οραματίζεται η Εκκλησία. Γι' αυτόν τον λόγο επιφυλασσόμαστε να επανέλθουμε εν καιρώ με μια άλλη μελέτη μας.

Εδώ θα περιοριστούμε στην επισήμανση τούτου μόνο: Οι ποιμένες της Εκκλησίας οφείλουν να αποφύγουν τον πειρασμό της διατύπωσης ενός ξύλινου δεοντολογικού λόγου εν είδει αυθεντίας. Στο σύγχρονο κοινωνικό περιβάλλον προτάσσεται πλέον η υποκειμενικότητα αντί της αντικειμενικότητας του ορθού λόγου και η ατομικότητα ενάντια στη συλλογική αντίληψη. Σε μια «κοινωνία» λοιπόν, που δρέπει τους ατομικούς καρπούς αλλά δεν αναδεικνύει την προσωπική ιδιαιτερότητα, κάτι τέτοιο θα ήταν ενδεχομένως άσκοπο και αναποτελεσματικό. Αρκεί μόνο να ενισχύσουν την αυτογνωσία του σύγχρονου ανθρώπου ανακαλώντας με συγκεκριμένες ποιμαντικές ενέργειες τις κοινωνικές εμπειρίες που υφέρπουν μέσα του και συνδιαμορφώνουν την επιλογή ενός συγκεκριμένου μοντέλου ζωής, που αποθεώνει τον υλισμό, την άκρατη κατανάλωση και το ατομοκρατικό πνεύμα. Αρκεί μόνο να τον θέσουν ενώπιόν του υπαρξιακού αδιεξόδου που αντιμετωπίζει και να τον κάνουν να αναρωτηθεί με υπευθυνότητα αν είναι ευτυχισμένος στον κόσμο που ο ίδιος οικοδόμησε. Αρκεί μόνο να τον καταστήσουν με τιμιότητα αποδέκτη ενός εναλλακτικού τρόπου ζωής, που δεν αναζητά την ευτυχία σε κίβδηλους ανταγωνισμούς και μονομερώς υλιστικούς προσανατολισμούς αλλά στην ολοκλήρωση του ανθρώπινου προσώπου, που ψάχνει εναγωνίως να συναντηθεί με άλλα πρόσωπα. Αρκεί μόνο να τον διδάξουν πως η ανάκαμψη θα έλθει όταν αποφασίσουμε να ακολουθήσουμε τον δύσκολο δρόμο της αυτοκριτικής

και όχι την εύκολη οδό της μετάθεσης των ευθυνών μας.

(Συνεχίζεται)

[1] Γρηγορίου Θεολόγου, Βίβλος Α΄, ἔπη ἠθικά, τ. Β΄, γνωμικὰ τετράστιχα ΛΓ΄, PG 37, 939. Βλ. σχ. Ε.Π.Ε., τ. 9, 149-152, σ. 425:

«Μὴ πάντα νικᾶν, μηδ' αἰεὶ, σπουδὴν ἔχε·

Καλῶς κρατεῖσθαι κρεῖσσον, ἢ νικᾶν κακῶς.

Καὶ γὰρ παλαιστῆς οὐχ ὁ κείμενος κάτω,

Πάντως κρατεῖται, πολλάκις δ' ὑπέρτερος.».».